

«ТАСДИҚ МЕКУНАМ»

Ректори Донишгоҳи миллии

Тоҷикистон, доктори илмҳои иқтисодӣ,
профессор Ҳушваҳзода Қ.Х.

«30 » Октябр соли 2022

ХУЛОСАИ

Донишгоҳи милли Тоҷикистон

Таҳқиқоти диссертационӣ дар мавзуи “Ҷавобгарии ҷиноятӣ барои саркашӣ аз супоридани андозҳо ва (ё) пардохтҳо аз шахсони ҳуқуқӣ тибқи қонунгузории ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон” дар кафедраи криминалистика ва фаъолияти экспертизаи судии факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ичро карда шуд. Давлатов Бахтиёр Сайдакбаровиҷ соли 2012 Донишгоҳи миллии Тоҷикистонро аз рӯи ихтисоси “ҳуқуқшиносӣ” хатм намуда, аз соли 2015 то ҳол ба сифати асистенти кафедраи криминалистика ва фаъолияти экспертизаи судии факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон фаъолият дорад. Давлатов Б.С., дар давраи омода намудани диссертасия ҳамчун унвонҷӯи кафедраи криминалистика ва фаъолияти экспертизаи судии факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ва ҳамзамон асистенти кафедраи криминалистика ва фаъолияти экспертизаи судии факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ба ҳисоб мерафт.

Шаҳодатнома оид ба супоридани имтиҳонҳои номзадӣ санаи 20 апрели соли 2022, № 108 дода шудааст.

Роҳбари илмӣ: – Назаров Аваз Қувватовиҷ, доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессори кафедраи криминалистика ва фаъолияти экспертизаи судии факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон.

Дар натиҷаи муҳокимаи диссертатсия хулосаи зерин қабул шудааст:

Аз замони пайдоиши давлат андозҳо ва ё пардохтҳо зинаи асосии рушди муносибатҳои иқтисодӣ ва иҷтимоӣ дар ҷомеа ба ҳисоб меравад. Тавре ки Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар суханронии худ қайд намуданд: «Мақсади асосии сиёсати андозу буҷет сафарбар намудан ва самаранок истифода бурдани захираҳои молияи давлатӣ ҷиҳати ноилшавӣ ба ҳадафҳои рушди иҷтимоиву иқтисодии кишвар мебошад.

Унвонҷӯ мубрамияти амалии мавзуъро дар воқеияти ҳаёти ҳуқуқӣ нишон медиҳад, ки сатҳи ошкоршавии ҷиноятҳо ва баррасии парвандаҳои ҷиноятӣ аз ҷониби судҳои кишвар давоми солҳои 2015-2022 оид ба саркашӣ аз супоридани андозҳо ва (ё) пардохтҳо аз шахсони ҳуқуқӣ дар ҶТ якранг набуда, ҳам тамоюли рӯ ба инкишоф ва ҳам камшавиро доро мебошанд. Масалан, дар соли 2015 – 84; 2016 – 49; 2017 – 29; 2018 – 24; 2019 – 23; 2020 – 10; 2021 – 16; соли 2022 (шаш моҳи аввал) – 5 ҷиноятҳои саркашӣ аз супоридани андозҳо ва ё пардохтҳо аз шахсони ҳуқуқӣ аз ҷониби мақомоти ҳифзи ҳуқуқ ба қайд гирифта шудаанд.

Муносибатҳо дар соҳаи андозбанӣ бо КА ҶТ, КҲМ ҶТ ва КҔ ҶТ ҳифз карда мешаванд, ки ин дар навбати худ зарурати аз ҳам чудо намудани соҳаи ҷавобгарӣ ва бо ҳам мувоғиқ гардонидани онҳоро талаб менамояд.

Унвонҷӯ зикр мекунад, ки аз соли 1991 инҷониб дар ҶТ дигаргуниҳои муҳимми сиёсӣ ва иқтисодӣ ба амал омадаанд, ки онҳо ҳарочоти зиёди молиявиро талаб мекунанд. Ислоҳоти ҷорӣ, аз ҷумла, ба низоми андозбанӣ, ки воридшавии пардохтҳои андозро ба буҷети давлат таъмин менамояд, таъсир мерасонад. Вобаста ба ин, ҳифзи муносибатҳои ҷамъиятӣ дар соҳаи андозбанӣ дар таъмини фаъолияти мӯътадили низоми таъмини ҳаёти кишвар, амнияти иқтисодӣ ва соҳибихтиёри давлат нақши муҳим мебозад. Дар бисёр давлатҳо мубориза бо ҷиноятҳо дар соҳаи фаъолияти иқтисодӣ (пеш аз ҳама, ҷиноятҳои бо андоз алоқаманд) мушкилоти рӯзмарра буда, он яке аз вазифаҳои муҳимми давлат мебошад. Барои иқтисодиёти имрӯзаи Тоҷикистон мушкилоти саркашӣ

аз супоридани андозҳо ва ё пардохтҳо аз шахсони ҳукуқӣ аҳаммияти аввалиндарача дорад. Ин гуфта бо он шарҳ дода мешавад, ки қисми асосии даромадҳои андоз ба бучет, пеш аз ҳама, ба андозсупорандагон – шахсони ҳукуқӣ рост меояд.

Дар рисола қайд карда шудааст, ки манбаъҳои асосии ба як низоми муайян даровардани бучети давлатро андозҳо ва ё пардохтҳо бо дарназардошти соҳтани барномаҳои давлатию ҷамъиятӣ ва фондӣ ташкил медиҳанд. Ҳамаи ин аҳаммияти маҳсуси низоми андозҳо дар соҳтори давлат ва ҷамъиятре муайян карда, зарурати иҷроиши уҳдадориҳои андозиро аз ҷониби ҳар як аъзои ҷамъият ба миён меорад.

Таҳқиқоти унвонҷӯ нишон медиҳад, ки саркашӣ аз супоридани андозҳо ва (ё) пардохтҳо аз шахсони ҳукуқӣ, ба монанди дигар ҷиноятҳои бо андоз алоқаманд, барои ҷамъият ҳатари бештарро ба вуҷуд оварда, он боиси ноустувории сиёсати бучети давлатӣ гардида, ба манфиатҳои миллии давлат таъсир мерасонад. Аз ҳисоби андозҳо ва пардохтҳо захираҳои молиявии давлатӣ ташкил карда мешаванд, ки низоми таъминоти иқтисодиву иҷтимоии мамлакати мо ба онҳо вобаста аст.

Мубрамияти мавзуъ инчунин ба он алоқаманд аст, ки имрӯз муносибатҳои андоз ба марҳалаи нав ворид мешаванд. Агар дар аввал сиёсати андозбанӣ танҳо манфиатҳои давлатро ба назар гирифта, хусусияти экстенсивӣ дошта бошад, имрӯз манфиатҳои ҳамаи тарафҳо ба назар гирифта мешаванд.

Бо мақсади риояи манфиатҳои давлат ва андозсупорандагон ин муносибатҳои ҷамъиятӣ аз қонуни ҷиноятӣ ба ҳимояи боэътиҳод ниёз доранд, зоро вайрон кардани онҳо барои ҳар як тараф (ҳам давлат ва ҳам андозсупорандагон) боиси оқибатҳои вазнин мегардад.

Бо мақсади таъмин намудани супоридани андозҳо ва ё пардохтҳо аз шахсони ҳукуқӣ КҶ ҶТ дар моддаҳои алоҳида ҷавобгариро муқаррар намудааст.

Вале, мутаассифона, новобаста аз якчанд маротиба даровардани тағйироту иловаҳо ба моддаи 292 КҶ ҶТ боз ҳам баъзе камбудиҳо дидо мешаванд, ки дар амалия ин маънидодкунӣ татбиқи меъёри моддаи мазкури КҶ ҶТ-ро душвор гардонида, дар масъалаҳои бандубаст ва ба ҷавобгарии ҷиноятӣ қашидани субъектони дахлдор баҳсҳоро ба вуҷуд меоварад.

Вобаста ба гуфтаҳои зикршуда мавзуи таҳқиқоти диссертационӣ ҳам аз ҷиҳати илмӣ ва ҳам амалӣ муҳим ба ҳисоб меравад.

Асосҳои назариявии таҳқиқоти диссертациониро нуқтаҳои илмии олимони ватанӣ ва хориҷӣ оид ба ҳуқуқи ҷиноятӣ, криминология, ҳуқуқи андоз, ҳуқуқшиносии муқоисавӣ, ҳуқуқи маъмурӣ ва соҳаҳои дигари ҳуқуқ ташкил медиҳанд. Вобаста ба масъалаҳои таҳқиқот монографияҳо, китобҳои дарсӣ, мақолаҳои илмӣ, фишурдаҳои конференсияҳои илмӣ-амалии сатҳи ҷумҳуриявию байналмилалӣ мавриди омӯзиш ва таҳқиқоти илмӣ қарор гирифтаанд.

Асоси методологии таҳқиқоти диссертацияро усулҳои умумӣ ва маҳсуси дарки илмии воқеяти ҳуқуқӣ ташкил медиҳанд. Таҳқиқоти кори илмӣ ба як қатор усулҳои умумиилмӣ ва маҳсуси илмӣ, ба монанди: таъриҳӣ, таҳлил ва синтез, мантиқӣ, диалектикаӣ, оморӣ, сотсиологӣ, муқоиса, ҳуқуқӣ, муқоисавӣ-ҳуқуқӣ ва расмӣ-ҳуқуқӣ такъя мекунад.

Заминаҳои эмпирикии таҳқиқоти диссертациониро мавриди омӯзиш ва таҳлил қарор додани таҷрибай судии судҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон вобаста ба 150 парвандаҳои ҷиноятӣ дар солҳои 2011-2021 ташкил медиҳад.

Дар асоси таҳқиқу таҳлили кор татбиқи амалиявии меъёрҳо ва методҳои мубориза бо ҳуқуқвайронқунии соҳаи андоз, инчунин чораҳое, ки шумораи амали ғайриқонуниро дар соҳаи андозбанӣ ва маъмуриқунонии андоз кам мекунанд, пешниҳод карда мешавад.

Мақсади таҳқиқоти диссертационӣ ин омӯзиш ва муқаррар намудани унсурҳои таркиби ҷинояти саркашӣ аз супоридани андозҳо ва (ё) пардохтҳо аз шахсони ҳуқуқӣ, коркарди пешниҳодҳо вобаста ба такмили қонунгузории

чиноятӣ ва дар амал татбиқ намудани онҳо мебошад.

Дар робита бо мақсадҳои дар боло зикршудаи таҳқиқот, ҳамзамон доираи муайяни вазифаҳо низ муқаррар гардидаанд, ки ҳалли масъалаҳои назариявӣ ва амалии онҳо мазмуну муҳтавои таҳқиқоти диссертационии мазкурро ташкил медиҳанд.

Ҷиҳати ноил гардидан ба мақсадҳои зикргардида, дар таҳқиқоти мазкур иҷрои чунин вазифаҳо масъалагузорӣ карда шудаанд:

- коркард, таҳия ва пешниҳод намудани мафхуми чиноятҳо дар соҳаи андоз ва муқаррар намудани хусусиятҳои он;
- гузаронидани таҳлили муқоисавӣ-хуқуқии саркашӣ аз супоридани андозҳо ва ё пардохтҳо аз шахсони хуқуқӣ тибқи қонунгузории чиноятии давлатҳои хориҷӣ;
- таҳқиқи объект ва предмети саркашӣ аз супоридани андозҳо ва ё пардохтҳо аз шахсони хуқуқӣ тибқи қонунгузории чиноятии ватанӣ;
- муайян намудани аломатҳои тарафи объективии саркашӣ аз супоридани андозҳо ва ё пардохтҳо аз шахсони хуқуқӣ;
- таҳқиқи аломатҳои субъект ва тарафи субъективии саркашӣ аз супоридани андозҳо ва ё пардохтҳо аз шахсони хуқуқӣ;
- таҳияи тавсияҳо оид ба такмил додани қонунгузории чиноятӣ дар самти ҷавобгарии чиноятӣ барои саркашӣ аз супоридани андозҳо ва ё пардохтҳо аз шахсони хуқуқӣ.

Таҳқиқоти мазкур аввалин таҳқиқоти диссертационии ватанӣ дар самти ҷавобгарии чиноятӣ барои саркашӣ аз супоридани андозҳо ва ё пардохтҳо мебошад. Ғайр аз ин, пештар дар сатҳи тадқиқоти монографӣ ва диссертационӣ масъалаи ҷавобгарии чиноятӣ барои саркашӣ аз супоридани андозҳо ва ё пардохтҳо батафсил таҳлил нагардида буданд. Мафхуми муайяни саркашӣ аз супоридани андоҳо ва ё пардохтҳо, аломатҳои таркиби он, роҳҳои содир шудани ин чиноятҳо дар ин кор таҳлили худро ёфта, усулҳои муайян

кардани табиати ҳуқуқӣ ва танзими ҳуқуқии саркашӣ аз супоридани андозҳо ва ё пардохтҳо аз шахсони ҳуқуқӣ дида баромада шудаанд.

Аҳаммияти назариявии таҳқиқоти диссертационӣ дар он аст, ки хулосаҳо ва пешниҳодҳои дар кор овардашударо дар таҳқиқоти минбаъдаи илмии мушкилот вобаста ба ҷиноятҳои соҳаи андоз метавон истифода кард.

Натиҷаҳои таҳқиқот дар фаъолияти қонунгузорӣ, омӯзиши мавзуъҳои алоҳидаи фанҳои ҳуқуқи ҷиноятӣ, ҳуқуқи андоз, криминология ва курсҳои маҳсуси соҳавӣ, инчунин дар фаъолияти ҳифзи ҳуқуқи мақомоти таъқиби ҷиноятӣ (Вазорати корҳои дохилии ҶТ, Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсияи ҶТ, Прокуратураи Ҷумҳурии Тоҷикистон), судҳо ва мақомоти андоз ва аудит, инчунин палатаи ҳисоби ҶТ метавонанд истифода карда шаванд. Маводҳои таҳқиқот барои гузаронидани семинарҳо, конфронтсҳо ва «мизҳои мудаввар»-и илмӣ ва корҳои амалӣ муфид ҳоҳад буд.

Нуктаҳо ва хулосаҳои диссертатсия бо далелҳои мӯътамади таъриҳӣ, адабиёти илмӣ, санадҳои меъёрии ҳуқуқии миллӣ ва байналмилаӣ, қонунгузории давлатҳои алоҳида асоснок карда шудаанд ва онҳо дорои аҳамияти илмӣ ва амалӣ мебошанд.

Диссертатсия ба ихтисоси 12.00.08 – ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи иҷрои ҷазои ҷиноятӣ мувофиқат мекунад.

Доир ба мавзуи диссертатсия ва моҳияти он унвонҷӯ 9 мақолаҳои илмӣ ба табъ расондааст, ки 4 адади онҳо дар маҷаллаҳои тақризшавандай тавсиянамудаи Комиссияи олии аттестационии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон нашр шудаанд ва пурра мазмуни корро инъикос менамоянд, аз ҷумла:

**I. Мақолаҳои илмие, ки дар маҷаллаҳои тақризшавандай
Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон
чоп шудаанд:**

[1-М]. Давлатов, Б.С. Ҷавобгарӣ барои саркашӣ аз супоридани андозҳо ва ё пардохтҳо аз ҷониби шахсони хуқуқӣ мувофиқи қонунгузории ҷиноятӣ давлатҳои хориҷӣ [Матн] / Б.С. Давлатов // Паёми Доnihgoҳи миллии Тоҷикистон. – 2019. – № 7. – С. 206-211.

[2-М]. Давлатов, Б.С. Ба ҷамъият ҳавфнокии саркашӣ аз супоридани андозҳо ва пардохтҳо [Матн] / Б.С. Давлатов // Қонунгузорӣ. – 2019. – № 2 (34). – С. 124-127.

[3-М]. Давлатов, Б.С. Таҳлили муқоисавӣ-хуқуқии қонунгузории ҷиноятӣ давлатҳои хориҷӣ оид ба ҷавобгарӣ барои саркашӣ аз супоридани андозҳо ва (ё) пардохтҳо [Матн] / Б.С. Давлатов // Давлатшиносӣ ва хуқуқи инсон. – 2021. – № 1 (21) – С. 1152-160.

[4-М]. Давлатов, Б.С., Проблемаҳои муайян кардани предмети ҷиноятҳо дар соҳаи андоз [Матн] / Б.С. Давлатов, А.Қ. Назаров // Қонунгузорӣ. – 2021. – № 2 (42). – С. 85-89.

II. Мақолаҳои илмие, ки дар нашрияҳои дигар чоп шудаанд:

[5-М]. Давлатов, Б.С. Алоқамандии таркиби ҷинояти соҳибкории ғайриқонунӣ ва саркашӣ аз супоридани андоз ва пардохт [Матн] / Б.С. Давлатов // Давлатшиносӣ ва хуқуқи инсон. – 2019. – № 3(15). – С. 191-197.

[6-М]. Давлатов, Б.С. Ҳусусиятҳои ҷиноятҳо дар соҳаи андоз [Матн] / Б.С. Давлатов // Конференсияи байналмилалии илмӣ-назариявӣ дар мавзуи “Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва низоми хуқуқии миллӣ: заминаҳои рушд ва дурнамои илми ҳукуқшиносӣ” бахшида ба “25-солагии қабули Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон” ва “70-солагии факултети хукуқшиносии Доnihgoҳи миллии Тоҷикистон” –2019. – С. 655-662.

[7-М]. Давлатов, Б.С. Масъалаҳои назариявии муайян кардани объекти бевоситаи чиноятҳо дар соҳаи андоз [Матн] / Б.С. Давлатов // Ҳуқуқи инсон дар раванди ҷаҳонишавӣ. – Душанбе. – 2021. – С. 244-254.

[8-М]. Давлатов, Б.С. Проблемаҳои назариявии муайян кардани мағҳуми андоз ва хусусиятҳои он [Матн] / Б.С.Давлатов // Проблемаҳои мубрами ҳуқуқи соҳибкорӣ дар Тоҷикистони соҳибихтиёр (Маводи Конференсияи ҷумҳуриявии илмию амалӣ дар мавзуи “Рушди қонунгузории Тоҷикистон оид ба самтҳои алоҳидаи соҳибкорӣ” аз 7-уми октябри соли 2021). – Душанбе. – 2021, – С. 230-238.

[9-М]. Давлатов, Б.С. Система налоговых преступлений по законодательству Республики Таджикистан и Германии [Текст] / Б.С. Давлатов // Фаъолияти қонунэҷодкунӣ. – 2021. – № 1 (1) – С. 95-101.

Натиҷаҳои илмии таҳқиқоти диссертационӣ аз сатҳи навғонии таҳқиқоти диссертационӣ дарак медиҳанд. Таҳқиқоти диссертационӣ кори илмии анҷомёфта буда, дар он вазифаҳои гузошташуда пурра ҳалли ҳудро ёфтаанд.

ҚАРОР КАРДА ШУД:

1. Диссертация таҳқиқоти мантиқан анҷомёфта буда, ягонагии дохилӣ дорад ва аз тарафи муаллиф мустақилона навишта шуда, дорои натиҷаҳо ва нуқтаҳои нави илмии барои ҳимоя пешниҳодшаванда мебошад, ки дар он саҳми шахсии муаллифи диссертация ба назар мерасад. Рисолаи мазкур ба талаботи манзурнамудаи банди 17-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ гардидааст, мутобиқ мебошад.

2. Диссертацияи Давлатов Б.С. дар мавзӯи “Ҷавобгарии чиноятӣ барои саркашӣ аз супоридани андозҳо ва (ё) пардохтҳо аз шахсони ҳуқуқӣ тибқи қонунгузории чиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон” ба ҳимоя барои дарёғти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси: 12.00.08 – ҳуқуқи чиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи иҷрои ҷазои чиноятӣ тавсия карда шавад.

Хулоса дар ҷаласаи кафедраи криминалистика ва фаъолияти экспертизаи судии факултети ҳуқуқшиносии ДМТ қабул карда шудааст. Дар ҷаласаи кафедра иштирок доштанд: 12 нафар. Натиҷаи овоздиҳӣ: “тарафдор” – 12, “зид”- 0, “бетараф”- 0, протокол аз 27 апрели соли 2022, таҳти № 11.

Раиси ҷаласа:

**Профессори кафедраи криминалистика
ва фаъолияти экспертизаи судии
факултети ҳуқуқшиносии ДМТ,
номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ**

Ямакова З.Д.

Котиби ҷаласа:

**номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ,
муалими қалони кафедраи
криминалистика ва фаъолияти
экспертизаи судии факултети
ҳуқуқшиносии ДМТ**

Шарипов С.С.

Имзои Ямакова З.Д., ва Шарипов С.С.ро тасдик мекунам:

Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои маҳсус **Тавқиев Э.Ш.**

